

dr hab. Beata Świecka prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Instytut Ekonomii i Finansów
Katedra Finansów i Bankowości
beata.swiecka@usz.edu.pl

RECENZJA

osiągnięcia naukowego oraz całokształtu dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Anny Korzeniowskiej w związku z wnioskiem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Podstawa formalna recenzji

Na podstawie art. 221 ust 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm. - w skrócie dalej zwaną **p.s.w.n.**) uchwałą nr 5/11/2021 z dnia 18 listopada 2021 RN IEiF WE UMCS na podstawie powołania do składu Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie **nadania stopnia doktora habilitowanego dr Anny Korzeniowskiej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse**, powierzona mi została funkcja recenzenta.

Odpowiadając na Pismo z dnia 30 listopada 2021 Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Wydziału Ekonomicznego UMCS (RN IEiF WE UMCS) przedstawiam recenzję dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Kandydatki.

Recenzja została sporządzona na podstawie otrzymanej dokumentacji dorobku naukowego Kandydatki zawierającej:

1. Wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.
2. Dane Wnioskodawcy.
3. Dyplom potwierdzający uzyskanie stopnia doktora.
4. Autoreferat.
5. Wykaz osiągnięć naukowych.
6. Potwierdzenia aktywności Naukowej.
7. Oświadczenia o współautorstwie.
8. Monografia „Determinanty a wielkość oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej – podobieństwa i różnice”.

Dokumentacja jest kompletna i spełnia wymogi formalne stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

Habilitantka spełnia warunki nadania stopnia doktora habilitowanego, które zostały unormowane w art. 219 p.s.w.n. Zgodnie z tym przepisem dr Anna Korzeniowska wnioskująca o nadanie stopnia doktora habilitowanego: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, oraz 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Recenzja składa się z następujących punktów: Sylwetka naukowa Habilitantki (w odniesieniu do kryterium pierwszego); Ocena monografii „Determinanty a wielkość oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej – podobieństwa i różnice” (w odniesieniu do kryterium drugiego); Ocena pozostałego dorobku naukowego (w odniesieniu do kryterium trzeciego) uzupełnione o ocenę działalności dydaktycznej i organizacyjnej oraz wnioski końcowe.

Sylwetka naukowa dr Anny Korzeniowskiej

Habilitantka spełnia pierwszy warunek nadania stopnia doktora habilitowanego, które zostały unormowane w art. 219 p.s.w.n - posiada stopień doktora. Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii został nadany uchwałą Rady Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w dniu 11 grudnia 2008 roku. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Jerzy Węćławski. Recenzentami zaś byli: dr hab. Janina Harasim, dr hab. Piotr Karpuś.

Aby uzyskać stopień doktora nauk ekonomicznych musiała wcześniej ukończyć studia magisterskie. W czerwcu 1999 r. uzyskała tytuł magistra ekonomii po ukończeniu 5-letnich studiów magisterskich na kierunku Ekonomia na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, które ukończyła z wynikiem bardzo dobrym. Uzupełniała również swoje kompetencje poprzez studia podyplomowe oraz szkolenia.

Ocena monografii „Determinanty a wielkość oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej – podobieństwa i różnice”

Dr Anna Korzeniowska jako główne osiągnięcie naukowe przedłożyła monografię „Determinanty a wielkość oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej – podobieństwa i różnice” ss. 319. Monografia została wydana w Wydawnictwie Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2021, ISBN 977-83-227-9467-8. Wydawnictwo znajduje się w wykazie wydawnictw poziomu pierwszego pod numerem 542 o Unikatowym Identyfikatorze Wydawnictwa 5950 (KOMUNIKAT MINISTRA EDUKACJI I NAUKI z dnia 22 lipca 2021 r.). Recenzentami wydawniczymi byli: prof. dr hab. Janina Harasim z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach oraz dr hab. Michał Pietrzak z, prof. UMK z Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Habilitantka dokonała wyboru ciekawego, choć dobrze opisanego, to jednak nadal aktualnego obszaru badawczego. Jest on istotny od wielu lat, a szczególnie w ostatnich latach kiedy widoczne jest zwiększenie liczby osób z problemami finansowymi, niewypłacalnych, nie mających żadnych oszczędności w swoim portfelu. Oszczędności o ile są ważne w każdym okresie cyklu koniunkturalnego o tyle w okresie recesji, kryzysu są papierkiem lakmusowym pokazującym jaki jest poziom zarządzania finansami. Obrazują to co w okresie prosperity jest niewidoczne. Literatura przedmiotu zarówno ta krajowa, jak i zagraniczna jest bogata w opracowania w zakresie oszczędności gospodarstw domowych. Nie oznacza to jednak, że już wszystko zostało powiedziane w tym zakresie. Oznacza to tyle, że trudniej jest znaleźć lukę, którą należy wypełnić na polu badawczym. Autorka skupiła się na determinantach oszczędności gospodarstw domowych, dzieląc je na zewnętrzne i wewnętrzne. Podział klasyczny, choć pogrupowanie poszczególnych zmiennych jako determinant w obie grupy już taki oczywisty nie jest. Jest to subiektywna czynność. Mam wątpliwości co do doboru zmiennych do determinant zewnętrznych i wewnętrznych. Jest to jednak arbitralna decyzja Autorki.

Oceniam monografię jako dobrą. Opinię tą opieram na następujących mocnych jak i ich słabych stronach, przedstawionych poniżej.

1. Wybór ważnego i ciągle aktualnego obszaru badawczego jakim są oszczędności gospodarstw domowych. Przy oszczędnościach rodzi się wiele pytań. Zarówno naukowcy, jak i instytucje finansowe, rządowe zastanawia się ile i jak oszczędzają gospodarstwa domowe i co należy zrobić by wpłynąć na ich poziom? Dlaczego jedno oszczędzają, a inni nie? Czy to jest tylko wyłącznie efekt braku środków? Przede wszystkim zastanawia pierwszy poziom oszczędności, czyli posiadanie poduszki finansowej, której brak wpływa na brak bezpieczeństwa finansowego. Dlatego ważne jest by odpowiedzieć sobie na pytanie jakie determinanty wpływają na oszczędności gospodarstw domowych.
2. Cele i hipotezy nie budzą zastrzeżeń.
3. Widoczny duży wkład pracy Autorki w monografię, na co wskazuje obszerność pozycji 323 stron, obejmującej swoim zakresie aż siedem rozdziałów, a także obszerną bibliografię.
4. Układ i struktura pracy prawidłowa, przedstawiona z dużą szczegółowością. Praca zawiera wszystkie niezbędne elementy, a także części pracy pozwalające na realizację celu i weryfikację hipotez. Powiedziałabym nawet, że zawiera w niektórych miejscach więcej informacji niż wskazuje na to tytuł pracy.
5. Jednym z głównych elementów dyskusyjnych jest sformułowanie tytułu monografii „Determinanty a wielkość oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej – podobieństwa i różnice”. Rodzi się pytanie czy nie lepiej byłoby zatytułować Determinanty oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej”? Jak rozumiem celem było wyeksponowanie słów „wielkość oszczędności” stąd też taki tytuł. Należy jednak zauważyć, że w pracy Autorka odnosi się w dużej mierze do „wielkości i struktury oszczędności”, dlatego bardziej zasadnym byłoby albo 1. Ujęcie w temacie wielkości i struktury oszczędności gospodarstw domowych 2. Albo ujęcie tematu bez słowa „wielkość”, a dokonanie specyfikacji w spisie treści i pozostanie przy ostatecznym temacie „Determinanty oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej” do czego się skłaniam. Drugi element który budzi kontrowersje w tytule monografii to „podobieństwa i różnice”. Ujęcie tego elementu w moim rozumieniu wskazuje na charakter raportu a nie monografii.
6. O ile wybór obszaru naukowego darzę uznaniem, o tyle pomysł na monografię i stopień jego realizacji oceniam jako średni. Ciekawym wydaje się, znalezienie odpowiedzi na pytanie jakie

czynniki wpływają na wielkość oszczędności o tyle podobieństwa i różnice wydają się uzupełnieniem tematu. Brakuje mi zatem dopełnienia tematu.

7. Zastanawia zasadność pierwszego rozdziału zatytułowanego: Oszczędności jako element finansów gospodarstw domowych. O ile zawartość podpunktu 1.2. wydaje się potrzebne i konieczne, o tyle 1.1. wydaje się zbyteczny. Podpunkt 1.2. wprowadza w tematykę ujmując definicje oszczędności, oszczędności w teorii ekonomii, związek między oszczędnościami a konsumpcją, miary oszczędzania, sposoby alokacji środków i przesłanki podejmowania decyzji oszczędnościowych. Podpunkt 1.1. zaś ujmuje definicję finansów gospodarstw domowych, decyzji finansowych, składowych majątku, a także bilans. Uważam, że podpunkt 1.1. choć ciekawy i wartościowy to jednak jego brak nie byłby uszczerbkiem dla pracy. Pozostałe rozdziały są jak najbardziej zasadne.
8. Praca zawiera dużą dawkę informacji, które są jednak przedstawione mało przejrzysto. Odczuwalny jest brak wykresów, schematów, które zawierałyby przejrzystość przedstawionych treści. Tabele zawarte w tekście to głównie tabele z danymi. Np. Brak wykresu, schematu z czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi, itp.
9. Ponadto mam wrażenie, że zawartość pracy znacznie wybiega ponadto to na co wskazuje tytuł publikacji oraz cel i hipotezy, co również może zmniejszać przejrzystość pracy. Dla przykładu w podpunkcie 2.2.2. Wielkość i struktura oszczędności gospodarstw domowych (s. 85) wskazuje, że Autorka skupi się wyłącznie na oszczędnościach, zaś treść odnosi się do majątku netto. Takie i podobne sytuacje sprawiają, że należy w tekście szukać tego co jest tematem przewodnim.
10. Kluczowa w monografii jest również metodyka badań, która została umiejscowiona w podpunkcie 3.1. zatytułowanym Przesłanki, zakres przedmiotowy i metodyka analizy (s. 101). Umiejscowienie tego punktu zasadne. Zawartość mało przejrzysta. Bardziej powinny być wyeksponowane zmienne, które będą badane, zależności jakie zamierza się zbadać a także metody badawcze i z których baz danych Autorka w tej sytuacji zamierza skorzystać. We wstępie jest opis kilku baz, ale która jest wiodąca, w jakim okresie i jakie konkretne zmienne to trzeba wyszukać. W innych częściach pracy co prawda Autorka doprecyzowuje, że Eurostat jest wiodącą bazą, ale w tym akurat miejscu nie wybrzmiało wystarczająco ostro.
11. W rozdziale czwartym pt. Determinanty oszczędności w teoriach ekonomicznych i badaniach empirycznych w podpunkcie 4.3. Autorka przedstawia determinanty oszczędności w teoriach ekonomicznych, gdzie dokonała identyfikacji potencjalnych determinant. Autorka dokonała tytanicznej pracy ukazując teorie ekonomiczne, jednakże w teoriach tych należy skrupulatnie wyszukać informacje dotyczące wielkości i struktury oszczędności, które są przedmiotem analizy. Atutem a wręcz koniecznością było również dokonanie przeglądu literatury, wyników badań innych autorów z badanego zakresu, w celu poszukiwania luki badawczej. Przegląd jest bardzo obszerny. Autorka ukazuje nie tylko determinanty oszczędności, ale także wskazuje w jaki sposób zmieniło się miejsce i rola oszczędności gospodarstw domowych, szczególnie w odniesieniu do teorii wzrostu gospodarczego i teorii oszczędzania. Odczuwalne jest wrażenie, że rozdział zawiera więcej niż potrzeba, zwłaszcza w zakresie teorii.
12. Autorka determinanty podzieliła według klasycznego podziału na zewnętrzne (rozdział 5) i wewnętrzne (rozdział 6), co zostało zaprezentowane w kolejnych dwóch rozdziałach. Podział wydaje się zasadny, choć zastanawia dobór zmiennych do obu kategorii. Z racji tego, że obie te grupy są duże, zastanawia brak podziału na podgrupy, np. ekonomiczne i poza ekonomiczne, te zaś na jeszcze mniejsze, np. demograficzne, behawioralne, instytucjonalne, itp.
13. Dyskusyjne wydaje się korzystanie z kilku baz: Eurostatu, Banku Światowego i Europejskiego Banku Centralnego w celu przedstawienia determinant. Uważam za zasadny jest wybór bazy Eurostat, która jest kompletna, zawiera dane ze wszystkich krajów UE, dane są ujednolicone, podane w jednej walucie, co jest niewątpliwym atutem. Oczywiście w niektórych wypadkach

mogą być problemy z danymi z niektórych krajów, jak np. Chorwacji, której dane są ujęte od 2013 roku, czy też np. czynniki behawioralne, które traktowane są jako eksperymentalne i metodyka ulega ciągłym zmianom. Wybór Eurostatu jako bazy docelowej jest zasadny. Uważam, że korzystniej by było korzystać wyłącznie z jednej bazy danych.

14. Kluczowy w monografii jest rozdział 7 będący twórczym podsumowaniem poprzednich części pracy.

Przedstawiona rozprawa wpisuje się w nauki społeczne w dyscyplinę ekonomia i finanse. Pomimo uwag krytycznych, uważam, że monografia dr Anny Korzeniowskiej jest wartościowym opracowaniem naukowym. Ocena monografii jako głównego osiągnięcia naukowego – **POZYTYWNA**. Pracę tą należy uznać za osiągnięcie naukowe spełniające wymogi ustawowe dzieła naukowego stanowiącego znaczący wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Ponadto jest wydana w wydawnictwie widniejącym wykazie ministerialnym Wydawnictw. **Spełniony jest zatem warunek 2 nadania stopnia doktora habilitowanego zgodnie z art. 219 p.s.w.n.**

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Oprócz monografii należy również wziąć pozostałe dokonania naukowe. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka opublikowała 59 prac, z czego 8 to redakcja naukowa monografii. Autorka główny nacisk kładła na autorstwo rozdziału w monografii, których w dorobku ma najwięcej 27 z czego 12 w języku angielskim. Oprócz tego dwie monografie i 21 artykułów, z których tylko 7 jest wydanych w języku angielskim, co niewątpliwie zawęży krąg odbiorców i cytowalność, których brak jest w Web of Science i Scopus. Jest również odnotowany jeden raport badawczy. Przeciętna roczna liczba publikacji (doktorat 2009) wynosi 4,72, co nie budzi zastrzeżeń. Niepokoi jedynie regionalny charakter prac, niski udział artykułów naukowych, a także niski udział prac indeksowanych w WoS – tylko 3 oraz brak prac indeksowanych w Scopus i brak cytowań zarówno w WoS i Scopus. W Google Scholar liczba prac cytowanych 17, zaś liczba cytowani 77 (z wyłączeniem autocytowań).

Dorobek publikacyjny zatem jest przeciętny. Brak przy tym informacji jak wyglądał dorobek przed doktoratem, by można zobaczyć progres poczyniony po doktoracie. Dopełnieniem publikacji jest aktywność na 19 konferencjach (z wystąpieniem) w tym w połowie zagranicznych. Dwukrotne przewodniczenie sesjom panelowym może wskazywać na zaufanie ze strony kierownictwa katedry, władz instytutu, wydziału jakim darzą Habilitantkę i potencjale merytorycznym pozwalającym na realizację tych zadań. Jest recenzentem kilku czasopism oraz była członkiem zespołu projektowego w projektach badawczych. Wykazała się dużą aktywnością we współpracy zagranicznej i krajowej, co stanowi wartość dodaną dorobku.

Reasumując dorobek naukowy dr. Anny Korzeniowskiej oceniam jako wystarczający i ocena jest POZYTYWNA.

Oceny działalności dydaktycznej i organizacyjnej

Obok osiągnięć naukowych w formie monografii i pozostałych opracowań naukowych Pani dr Anna Korzeniowska przedstawiła szereg informacji o swojej działalności dydaktycznej i organizacyjnej. Jest aktywna jako dydaktyk prowadzący aż 14 przedmiotów, w tym seminaria magisterskie i licencjackie, po zakończeniu których wypromowała ok. 221 dyplomantów. Prowadzi zajęcia w języku angielskim (studenci Erasmus; Retail Banking). Aktywnie współpracuje z organizacjami pozanaukowymi, jak Związek Banków Polskich (Nowoczesne Zarządzanie Biznesem), Narodowy Bank Polski (Studia podyplomowe Mechanizmy funkcjonowania strefy euro). Była członkiem komitetów organizacyjnych konferencji, członkiem zespołu aplikującego o granty (PO KL, MNISW), opiekunem roku, sekretarzem komisji rekrutacyjnej, opiekunem konferencji studenckich. Aktywnie popularyzuje naukę współpracując z Radiem, uczestnicząc w aktywnościach dla dzieci (zajęcia z dziećmi z szkół podstawowych), uczestnicząc w debatach na temat edukacji finansowej, festiwalu nauki i inne.

Brak jest informacji o nagrodach i wyróżnieniach. Nie zmienia to jednak faktu, że działalność dydaktyczna i organizacyjna, w tym popularyzatorska jest mocną stroną Habilitantki i zdecydowanie korzystnie wpływa na pozytywny wizerunek dr Anny Korzeniowskiej jako osoby reprezentującej świat nauki i stanowi silny element w ocenie jej dorobku.

Wnioski końcowe

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę głównego osiągnięcia naukowego **„Determinanty a wielkość oszczędności gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej – podobieństwa i różnice”** oraz pozostałego dorobku naukowego, a także szerokie doświadczenie dydaktyczne i organizacyjne, stwierdzam, iż w mojej ocenie Pani dr Anna Korzeniowska spełnia ustawowe wymogi stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego (art. 221 ust. 4 i 5 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz 85. Z późn. zm.). Wniosuję zatem o dopuszczenie Pani dr Anny Korzeniowskiej do dalszych etapów zmierzających do nadania stopnia doktora habilitowanego. Konkludując - **RECENZJA POZYTYWNA.**

Beata Świecka